

Geschiedenis en achtergronden van de Palmpaasstok.

De palmpaasstok: De oorsprong van de palmpaasstok ligt net als die van het eieren eten, deels in onze nationale folklore en deels in religieuze achtergrond. Bij religieus moet je dan ook nog eerder aan volksgeloof denken, dan aan officiële regels van de kerken.

De reformatie had in ons land een abrupt einde gemaakt aan de katholieke traditie van het op palmzondag in processie rondtrekken door de straten van de stad. De intocht van Jezus in Jeruzalem werd al vanaf de 4e eeuw in steden op palmzondag 'nagespeeld'.

Het voornaamste van die processie was het (houten) beeld van Jezus-op-de-ezel, dat door de straten getrokken werd. Soms liet zelfs een 'echte' bisschop zich op een 'echte' ezel rondrijden. Op andere plaatsen een houten beeld op wielen of op een draagbaar.

Het beeld mocht dan getrokken of gedragen worden door 12 mensen, die een pelgrimstocht naar Jeruzalem hadden gemaakt. Dat leek dan het meest op de twaalf apostelen van Jezus, die bij Hem geweest waren tot en met die zondag van de intocht in Jeruzalem.

In het Catharijneconvent in Utrecht bewaren ze nog altijd zo'n houten palmezel uit ± 1600. Toen die traditie in de tijd van de reformatie verboden werd, heeft het volksgeloof gezocht naar andere wegen, symbolen om in elk geval de verhaaltraditie te handhaven.

Het wordt gewoonte om kinderen een Palmpaasstok te geven, waarmee ze op Palmzondag rondtrekken. Zo werd de samenleving toch op de hoogte gehouden van het naderende paasfeest. Een stil protest, een gelovig signaal.

De stok heeft de basisvorm van het kruis van Jezus. Alleen al over de kruisvorm en de oorsprong ervan zou een klein boek te schrijven zijn: heel veel culturen hebben in de kruisvorm een symbolische vereniging gezien tussen het horizontale, het aardse leven en het verticale, naar een hogere macht en werkelijkheid verwijzende. De mens bevindt zich precies op het kruispunt van beide gedachtelijnen.

In veel streken van het land was/is er een krans op bevestigd, het symbool van het oneindige van de cyclus van het leven. Het kan een broodkrans zijn, die uit wil drukken dat de mens niet zonder voedsel kan, maar het kan ook een groene krans zijn die de cyclus in de natuur benadrukt.

Kleuren. De basiskleur van de stok is wit. De kleur van frisse wind en nieuwe ideeën, de onschuld, de kleur van een lammetje. Jezus en zijn dood zijn vaak vergeleken met het offeren, doden, van een onschuldig lam. In veel culturen, tot op de dag van vandaag, herkenbaar.

De stok kan versierd worden met goud/geel lint, de kleur van de zon, die in het voorjaar weer de overwinning heeft behaald op de duistere tijd van de winter. En om de kleurencyclus vol te maken, kunnen er nog gekleurde linten aan gemaakt worden die elk weer symbool staan voor b.v. de elementen van de schepping:

Rood voor de liefde of het vuur dat mensen in vuur en vlam kan doen staan voor iets dat ze in hun leven willen bereiken.

Blauw voor de hemel of de zee.

Bruin voor de aarde, of voor de herfst.

Groen voor het gras en de struiken en de bomen en de zaden en vruchten die zij dragen, maar ook de kleur van de hoop.

Eventueel Zwart als kleur van de nacht of van de angst en het verdriet die ook bij het leven horen.

Bovenop de palmtak steekt een broodhaan. Brood, om het voedsel te symboliseren dat elke mens nodig heeft. In de christelijke traditie is er de vergelijking met Jezus, die zichzelf als brood, als voedsel uitdeelt aan de mensen. Het was een haan, omdat die (zeker op het platteland) het symbool van waakzaamheid is. Hij roept iedereen wakker bij het aanbreken van de dag en hij maakt hels kabaal, als er onraad is in het kippenhok. Hij staat op de palmpaasstok symbool voor de waakzaamheid van de mensen om de verhalen niet verloren te laten gaan. In het verhaal van de dood van Jezus is er ook een haan.

Die laat Petrus voelen dat hij zijn vriend Jezus drie keer verloochent, zegt dat hij hem helemaal niet kent. Petrus schrikt als hij de haan hoort, want Jezus had hem dit voorspeld.

Bij de broodhaan werd ook vaak een palmtak, in Nederland een takje buxus vastgemaakt. Dat verwijst naar de intocht van Jezus in Jeruzalem, zes dagen voor zijn dood.

Dan wordt hij nog met gejuich binnen gehaald. De mensen verwachten dan nog van hem dat hij de bevrijding van de Romeinse onderdrukking op zich gaat nemen en ze halen hem als een 'vorst' binnen in de stad. Ze zwaaien hem toe met de palmtakken die ze van de bomen rukken.

Een ketting met dertig rozijnen verwijst naar de dertig zilveren munten die Judas van de joodse leiders ontvangt om hem te verraden.

Een iets kleinere ketting voorzien van 12 ongepelde pindanoten symboliseert de 12 apostelen.

Toen ze begonnen hadden ze allemaal een ruwe buitenkant. Het waren immers vissers en ze moesten tegen een stootje kunnen. Maar aan het einde bleken ze allemaal van het kaliber, ruwe bolster – gladde pit. Van binnen bleken het allemaal stuk voor stuk prachtkerels te zijn.

Op oude prenten hangen er ook wel 'appeltjes van oranje' aan de palmpaas. Daar kan geen andere betekenis aan vast zitten dan die van het Nederlandse oranje. Die zijn eerder een politiek symbool, Oranjegezind, dan religieus. Of toch niet? Ook voor de sinaasappel is een religieuze verklaring: Als Jezus aan het kruis hangt, krijgt hij van een Romeinse soldaat een spons op een lans aangereikt met een zure drank, wijn met azijn. Die zou 'verdovend' werken, de soldaten gebruikten die drank vaak. Jezus weigert echter elke verzachting van zijn lijden. De zure smaak van de sinaasappels symboliseert dit.

De uitgeblazen en geschilderde eieren zijn weer niets anders dan het oude vruchtbaarheidssymbool.

In het verleden, kende katholiek Nederland voor kinderen de traditie van het 'vastentrommeltje'. Dan mocht er door de week niet gesnoept worden, omdat het tussen carnaval en Pasen in Vasten was. Grote mensen deden dan wat minder luxe en aten minder vlees. Die onthielden zich van een aantal dingen.

Om dat aan kinderen te leren, was er het vastentrommeltje bedacht. Je kreeg wel je dagelijkse koekje en snoepje, maar je mocht het niet opeten omdat het vasten was. Elk kind bewaarde het in het vastentrommeltje. Op Palmpasen, de zondag voor Pasen mocht je dan voor één dag wel snoepen. Veel van dat snoep kwam dan aan de palmpaasstok te hangen.

Door Susanne Scholten.

Overgenomen van de site OBS De Horizon Ooi, Doesburg

Kinderen van de kindernevendienst, vlak voor de optocht door de stad